

ASPEKTY MRAVNOSTNEJ KRIMINALITY V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ASPECTS OF MORAL CRIMINALITY IN THE CONDITIONS OF THE SLOVAK REPUBLIC

VERONIKA ADAMOVÁ, VIKTOR ŠOLTÉS

ABSTRACT: *In the presented article, we focused on the phenomenology of moral criminality in the conditions of the Slovak Republic, primarily derived from statistical data maintained by the Ministry of Interior of the Slovak Republic. Emphasis was placed primarily on the analysis of the state and elucidation of selected offenses of moral criminality, their level, dynamics, and structure. The first chapter describes the fundamental theoretical foundations of the issue from the perspective of criminology (etiology of moral criminality), as well as from the perspective of criminalistics. From a criminalistic perspective, we focused on describing the criminalistic characteristics of moral offenses, which significantly contribute to understanding the causes and conditions of committing these offenses and contribute to the formulation of effective preventive measures. The result of the research and analysis is the recognition of the phenomenology of the selected criminality in domestic conditions and the description of a possible procedure and process for the prevention of moral criminality.*

KEYWORDS: Phenomenology of moral criminality, Phenomenology of moral criminality, Criminalistic characteristics of moral criminality, Prevention.

ÚVOD

Mravnostná kriminalita je druh kriminality, ktorý zastrešuje všetky mravnostné, často označované aj sexuálne trestné činy. Vzhľadom na charakter týchto trestných činov (ktoré sú spojené významným znakom, a to pohlavným pudom), a predovšetkým na ich dopady na chránený záujem (život a zdravie človeka, slobodu v rozhodovaní o sexuálnych stykoch, mravný vývoj mládeže a pod.), sa všeobecne konštatuje, že ide o najzávažnejšie trestné činy s vysokou, tzv. typovou nebezpečnosťou. Mravnostná kriminalita je spoločnosťou najviac odsudzovaná a najmenej tolerovaná kriminalita, práve z toho dôvodu, že hlboko zasahuje a naruša najcitlivejšiu sféru nášho života, a to osobnú integritu, slobodu a samotnú dôstojnosť človeka. V tomto kontexte sa akcentuje a apeluje najmä na ochranu a zdravý vývoj detí a mládeže pred týmito negatívnymi javmi. Zjavne škodlivý následok pri páchaní mravnostnej kriminality je zrejmy bezprostredne po spáchaní trestného činu, avšak oveľa závažnejšie môžu byť následky v podobe, napr. úzkostných stavov, strachu, depresí, pocitu bezmocnosti, akútneho nebezpečenstva vývojových psychických porúch, rôznych traumatizujúcich poškodení, prípadne aj fyzických poškodení a pod. (Šoltés, 2022, Porada a kol., 2007, Porada a kol., 2019)

Z hľadiska kriminologického je potrebné páchanie mravnostných trestných činov rozlišovať na trestné činy spojené so sexuálnou kriminalitou a kriminalitu spojenú s prostitúciou. V prvom prípade sa má na mysli kriminálne konanie spojené so sexuálnou motiváciou alebo s inými sexuálnymi prvkami, ide napr. o znásilnenie, sexuálne zneužívanie či sexuálne násilie a pod. Z kriminalistického hľadiska predstavuje odhaľovanie a objasňovanie mravnostných trestných činov pomerne zložitý proces. Zložitosť vyšetrovania mravnostnej kriminality je spôsobená hlavne vysokou latentnosťou a hanblivosťou obetí. Ostych obetí výrazne ovplyvňuje oznamovanie podnetov o spáchanom trestnom čine, ako aj spoluprácu pri vyšetrovaní a vyšetrovacích úkonoch, napr. pri výsluchu má obeť problém rozprávať o tom, čo prežila a popísať detaily skutku, ktorý bol na nej vykonaný, či pri rekognícii si predstavovať tvár páchatela a spomenúť si na jeho vlastnosti a podať jeho podrobný opis, a pod. (Porada a kol., 2007)

V predložennom článku, najmä v jeho výsledkovej časti, sme sa zamerali na fenomenológiu mravnostnej kriminality v podmienkach Slovenskej republiky, ktorá vyplýva hlavne zo štatistických údajov vedených Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (ďalej „MINV SR“). Dôraz bol kladený predovšetkým na analýzu stavu a objasnenosti mravnostnej kriminality, jej úroveň, dynamiku a štruktúru.

Prvá kapitola popisuje základné teoretické východiská problematiky jednak z pohľadu kriminológie (etiológia mravnostnej kriminality), ako aj z pohľadu kriminalistiky. Z kriminalistického hľadiska sme sa zamerali na popis kriminalistickej charakteristiky mravnostných trestných činov, čo vo výraznej miere napomáha k poznaniu príčin a podmienok páchania týchto trestných činov a prispieva k tvorbe účinných preventívnych opatrení. Výsledkom skúmania a analýz je zistenie fenomenológie vybranej kriminality v domácich podmienkach a popis možného postupu a procesu prevencie mravnostnej kriminality. Vyzdvihnuté boli predovšetkým tie kroky, ktoré vo významnej miere potláčajú alebo majú tendenciu zmierňovať výskyt páchania mravnostných trestných činov.

1. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

1. 1 Trestnoprávne vymedzenie mravnostnej kriminality na Slovensku

Prevažná väčšina mravnostných trestných činov sa nachádza v 2. diele II. hlavy osobitnej časti Trestného zákona, pričom ide o tzv. Trestné činy proti ľudskej dôstojnosti (§ 199 – § 203). Sem patrí, napr. znásilnenie, sexuálne násilie, sexuálne zneužívanie a súlož medzi príbuznými. Ďalej sú mravnostné trestné činy obsiahnuté v 1. diele II. hlavy osobitnej časti Trestného zákona, pričom ide o tzv. Trestné činy proti slobode (§ 179 – § 198). Sem patrí, napr. obchodovanie s ľuďmi, obchodovanie s deťmi, obmedzovanie osobnej slobody, únos, zavlečenie do cudziny či hrubý nátlak. K mravnostným trestným činom ďalej patria aj niektoré trestné činy uvedené v I. hlave (ohrozovanie vírusom ľudskej imunodeficiencie, ohrozovanie pohlavnou chorobou, vražda, ublíženie na zdraví), III. hlave (napr. dvojmanželstvo, týranie blízkej a zverenej osoby, ohrozovanie mravnej výchovy mládeže) a IX. hlave (nebezpečné vyhrážanie, výtržníctvo, hanobenie mŕtvoly, kupliarstvo, výroba, rozširovanie a prechovávanie detskej pornografie, ohrozovanie mravnosti) osobitnej časti Trestného zákona (Trestný zákon č. 300/2005).

Vo všeobecnosti, vyššie uvedené trestné činy definované v Trestnom zákone majú spoločné predovšetkým to, že sú spojené s pohlavným pudom a všetky zasahujú do oblasti slobody a dôstojnosti človeka, ale aj do sféry zdravého vývoja mládeže. Aspekty, ktoré ovplyvňujú vznik mravnostnej kriminality je možné rozdeliť do troch základných skupín:

- sexuálne deviácie a psychopatie (fetišizmus, exhibicionizmus, voyerizmus, sadomasochizmus, pedofília...),
- abnormálne duševné stavy,
- alkohol, drogy, slabá sexuálna výchova, nedostatočné právne vedomie a iné (Šoltés, 2022).

Vychádzajúc zo štatistických údajov MINV SR, najpočetnejšiu skupinu páchatelov mravnostnej kriminality tvoria práve páchatelia bez sexuálnej deviácie, zvyčajne trpia poruchami osobnosti, tieto osoby sú sexuálne nezrelé, závislé od psychoaktívnych látok, duševne choré alebo retardované. Z pohľadu pohlavia a veku ide zvyčajne o muža, nie recidivistu, vo veku od 19 do 25 rokov bez vzdelania, resp. so slabo rozvinutým intelektom, so sklonom k násiliu. Osobou páchatel'a môže však byť aj osoba mladšia ako 18 rokov, prípadne osoba mladšia ako 15 rokov. Z pohľadu predmetu ochrany možno mravnostné trestné činy rozdeliť na trestné činy, ktoré zasahujú do slobody rozhodovania v pohlavných vzťahoch – znásilnenia, sexuálne zneužívania..., trestné činy ohrozujúce mravný vývoj mládeže – sexuálne zneužívania, ohrozovanie mravnosti, výroba, rozširovanie a prechovávanie detskej pornografie...a trestné činy zasahujúce dobrých mravov a morálky v pohlavných vzťahoch – kupliarstvo, súlož medzi príbuznými, obchodovanie s ľuďmi...(Šoltés, 2022, Porada a kol., 2007, Porada a kol., 2019, Jurisová, 2021).

1. 2 Kriminalistická charakteristika mravnostnej kriminality

Ak už dôjde k spáchaniu mravnostného trestného činu v praxi sa aplikuje metodika vyšetrovania mravnostnej kriminality. Ide o metodické postupy zamerané na rozpracovávanie a poskytovanie odporúčaní na využívanie kriminalistických metód (kriminalisticko-technických a kriminalisticko-taktických metód) pri odhaľovaní, objasňovaní a prevencii sexuálne motivovanej trestnej činnosti.

Samotná metodika vyšetrovania mravnostnej kriminality sa vo výraznej miere opiera predovšetkým a kriminalistickú charakteristiku mravnostných trestných činov. Ide najmä o typické spôsoby spáchania a utajovania mravnostných trestných činov, typické kriminálne situácie, za akých bol spáchaný mravnostný trestný čin, typické osobnostné črty osôb páchatel'a a obeť, prípadne sa analyzuje predmet záujmu, motív páchatel'a iné. Typická kriminalistická charakteristika mravnostných trestných činov je uvedená na nasledujúcej schéme (Tabuľka 1) (Porada a kol., 2007, Porada a kol., 2019).

Tabuľka 1 Typová kriminalistická charakteristika mravnostných trestných činov (Porada a kol., 2007)

KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA MRVAVNOSTNÝCH TRESTNÝCH ČINOV	Typické spôsoby páchania	Mravnostné trestné činy páchané medzi dospelými – osoby sú staršie ako 18 rokov, typické je znásilnenie, kupliarstvo, vydieranie, obmedzovanie a pozbavenie osobnej slobody, typické je násilie priame alebo psychické, prípadne vo forme hrozby bezprostredného násillia
		Mravnostné trestné činy páchané medzi mládežou – osoby mladšie ako 18 rokov, typický vek okolo 15-16 rokov, typické je sexuálne zneužívanie, chýba násillie, k pohlavnému styku zvyčajne dochádza po vzájomnej dohode, aktérom je zvyčajne dievča, ktorá je následne obeťou a je mladšia ako 15 rokov, typická je citová väzba medzi páchatel'om a obeťou, tzv. prvé lásky
		Mravnostné trestné činy páchané na mládeži – obeťou je osoba mladšia ako 18 rokov, veková hranica sa znižuje výrazne pod 15 rokov, typický je následok na zdraví v podobe telesného poškodenia a psychického traumatizujúceho poškodenia, typické je násilie zo strany páchatel'a vo všetkých formách
	Typické kriminálne situácie	Páchatel' pozná poškodenú z minulých vzťahov (často intímnych), v ktorom chce pokračovať, ale obeť nemá záujem
		Páchatel' sa s poškodenou príležitostne zoznami (napr. počas cesty vo vlaku, na dovolenke, tanečnej zábave a pod.)
		páchatel' náhodne stretne osamelú obeť na osamelom mieste (napr. v parku)
		Páchatel' si vopred vytypuje miesto , na ktorom striehne na obeť vykoná následne útok
		Páchatel' vyláka neznámu detskú obeť pod rôznymi zámienkami na vhodné miesto
		Páchatel' zámerne privedie obeť do stavu nepričetnosti alebo bezbrannosti a následne vykoná sexuálny útok
		Páchatel' využije sexuálnu zvedavosť najmä starších detí a privedie ich k sexuálnej aktivite
	Typické osobnostné črty páchatel'ov	Osoby vo všetkých vekových kategóriách
		Osoby s nižším vzdelaním , so slabo rozvinutým intelektom
		Môže ísť o osoby so sexuálnou deviáciou a osoby so sklonom k násilliu
		Príležitostný páchatel' nemá významnú motiváciu
		Početnejšiu skupinu páchatel'ov mravnostnej kriminality tvoria páchatelia bez sexuálnej deviácie
		Tieto osoby väčšinou trpia poruchami osobnosti, sú sexuálne nezrelé, závislé od psychoaktívnych látok, duševne choré alebo retardované
		Typickým páchatel'om mravnostnej kriminality je muž vo veku od 19 do 25 rokov bez vzdelania (resp. so základným vzdelaním), ktorý v minulosti ešte nebol trestaný
	Typické osobnostné črty obeť	V prevažnej miere ženy
		Len výnimočne osoba rovnakého pohlavia ako páchatel'
Slobodné a rozvedené ženy vo veku do 30 rokov		
V skupine detí pri pohlavných zneužitíach prevažujú dievčatá vo veku 12 až 15 rokov a malé deti bez rozdielu pohlavia		
Obeťou kriminálnych deliktov typu vyrábanie a šírenie detskej pornografie sú typické deti vo veku okolo 10 rokov		

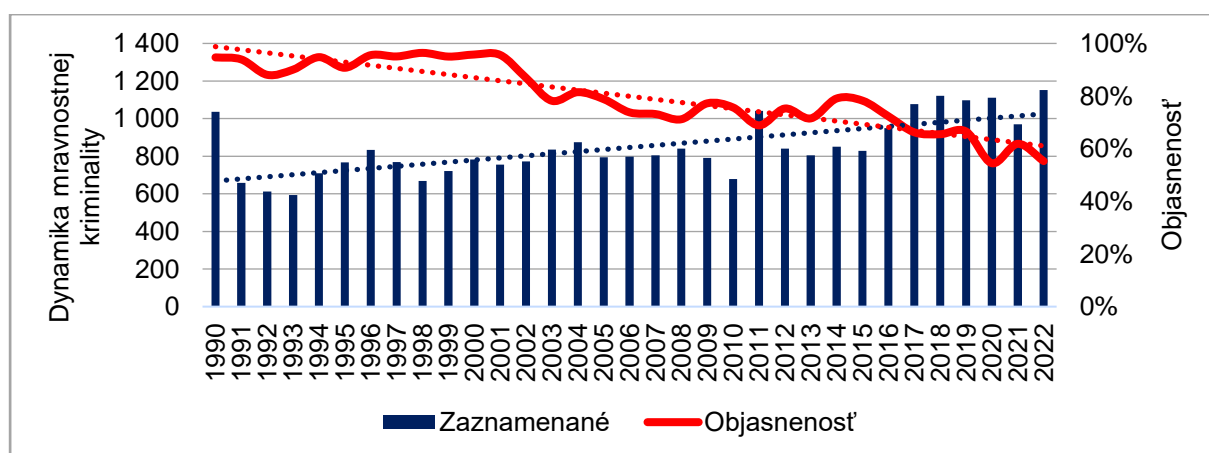
2. FENOMENOLÓGIA MRAVNOSTNEJ KRIMINALITY

2.1 Fenomenológia mravnostnej kriminality na Slovensku

Tabuľka 2 uvádza stav a objasnenosť mravnostnej kriminality na SR. Od roku 1989 do roku 2022 (vrátane) bolo na Slovensku zaznamenaných celkovo 31 487 mravnostných trestných činov. Z pohľadu počtu objasnených mravnostných trestných činov a objasnenosti, je možné na základe hodnôt v tabuľke 1 konštatovať, že priemerný počet objasnených trestných činov sa pohybuje na úrovni približne 748 trestných činov ročne. Smerodajnejší údaj je však objasnenosť, ktorá predstavuje percentuálny prepočet objasnených trestných činov k zisteným mravnostným trestným činom za rok. Na základe grafu (obrázok 2) je možné si všimnúť, že objasnenosť má pomerne klesajúci charakter, čo znamená, že v minulosti dosahovala podľa štatistiky vyššie čísla. Od roku 2003 po rok 2022 sa pohybuje na úrovni približne od 80 % až 55 % s kontinuálnym každoročným poklesom s výnimkou rokov 2004, 2009, 2012, 2014, 2019 a 2021. Z hľadiska tendencie vývoja má mravnostná kriminalita na Slovensku rastúcu tendenciu (obrázok 3). Obrázok 3 ďalej okrem dynamiky, graficky znázorňuje aj objasnenosť mravnostnej kriminality v SR v sledovanom období.

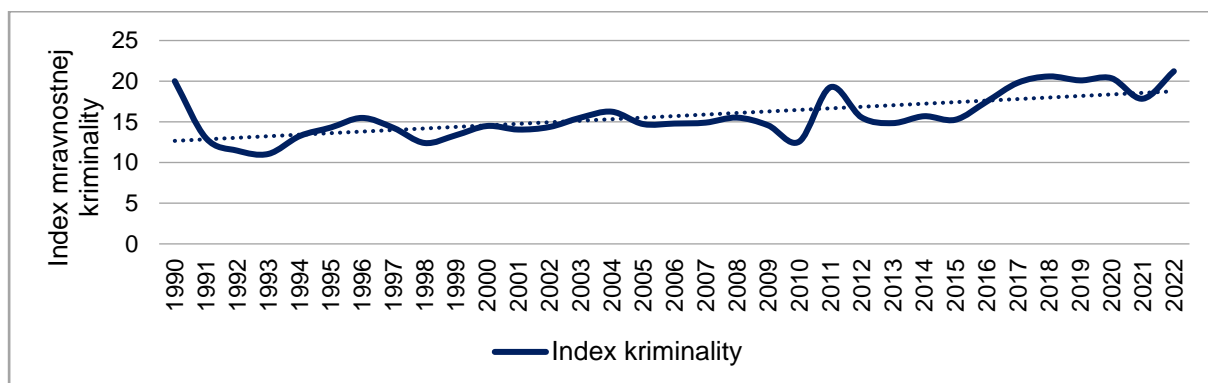
Tabuľka 2 Stav a objasnenosť mravnostnej kriminality (Vlastné spracovanie podľa MV SR 2023, Šoltés, 2022)

Rok	Zistené	Objasnené	Objasnenosť	Rok	Zistené	Objasnené	Objasnenosť
1989	3 543	3 533	99,7 %	2006	798 ▲	589	73,8 % ▼
1990	1 037 ▼	982	94,7 % ▼	2007	805 ▲	589	73,2 % ▼
1991	658 ▼	618	93,9 % ▼	2008	840 ▲	598	71,2 % ▼
1992	612 ▼	539	88,1 % ▼	2009	791 ▼	611	77,2 % ▲
1993	593 ▼	534	90,1 % ▲	2010	678 ▼	513	75,7 % ▼
1994	710 ▲	673	84,8 % ▼	2011	1 041 ▲	717	68,9 % ▼
1995	768 ▲	697	90,8 % ▲	2012	841 ▼	633	75,3 % ▲
1996	833 ▲	796	95,6 % ▲	2013	804 ▼	575	71,5 % ▼
1997	769 ▼	731	95,1 % ▼	2014	851 ▲	673	79,1 % ▲
1998	669 ▼	645	96,4 % ▲	2015	828 ▼	648	78,3 % ▼
1999	721 ▲	685	95,0 % ▼	2016	950 ▲	687	72,3 % ▼
2000	783 ▲	750	95,8 % ▲	2017	1 078 ▲	714	66,2 % ▼
2001	756 ▼	723	95,6 % ▼	2018	1 122 ▲	735	65,5 % ▼
2002	773 ▲	672	86,9 % ▼	2019	1 097 ▼	730	66,5 % ▲
2003	835 ▲	653	78,2 % ▼	2020	1 112 ▲	606	54,5 % ▼
2004	875 ▲	713	81,5 % ▲	2021	970 ▼	600	61,9 % ▲
2005	794 ▼	626	78,8 % ▼	2022	1 152 ▲	637	55,3 % ▼

Obrázok 3 Dynamika a objasnenosť mravnostnej kriminality v SR (Vlastné spracovanie podľa MV SR 2023, Šoltés, 2022)

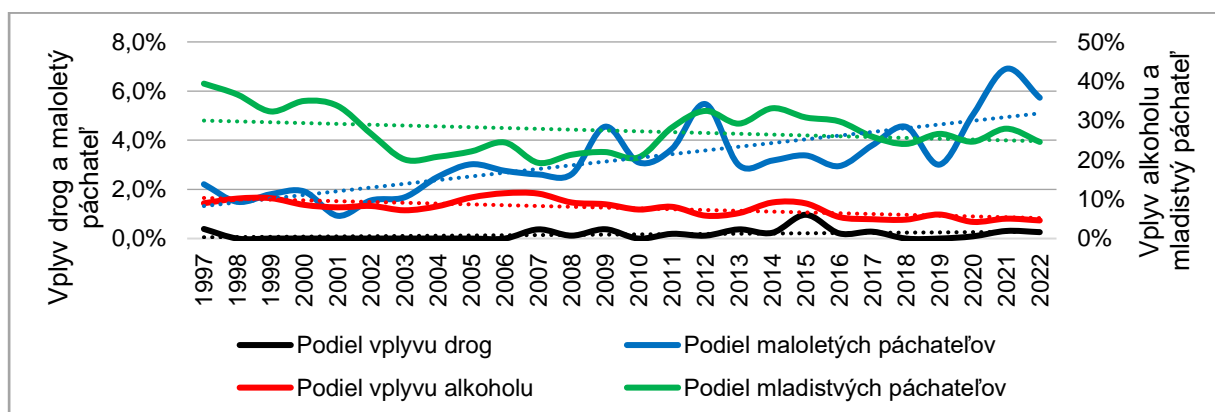
Výška finančnej škody spôsobenej mravnostnou kriminalitou v porovnaní s ostatnými druhmi kriminality je takmer zanedbateľná a pohybuje sa v rozmedzí 1-2 tisíc €. Za posledných desať rokov, predstavuje finančná škoda priemerne na 1 rok sumu 200 €.

Obrázok 4 Úroveň mravnostnej kriminality v SR (Vlastné spracovanie podľa MV SR 2023, Šoltés, 2022)

Na základe výpočtu indexu mravnostnej kriminality bolo možné stanoviť úroveň mravnostnej kriminality na Slovensku v jednotlivých rokoch. Hodnota indexu mravnostnej kriminality nadobúda svoje maximálne hodnoty v roku 1990 a v roku 2011, kedy na 100 000 obyvateľov Slovenska pripadalo približne 20 mravnostných trestných činov. Naopak, najnižšiu hodnotu nadobúda index mravnostnej kriminality v roku 1993, a to 11 mravnostných trestných činov na 100 000 obyvateľov a v roku 2010 s počtom 12 mravnostných trestných činov. Priemerná hodnota indexu mravnostnej kriminality za celé sledované obdobie vo významnej miere nepresahuje minimálnu hodnotu indexu a zodpovedá hodnote 17 trestných činov. Úroveň mravnostnej kriminality má mierne rastúcu tendenciu vývoja (obrázok 4), rovnako ako aj stav mravnostnej kriminality (tabuľka 2 a obrázok 3).

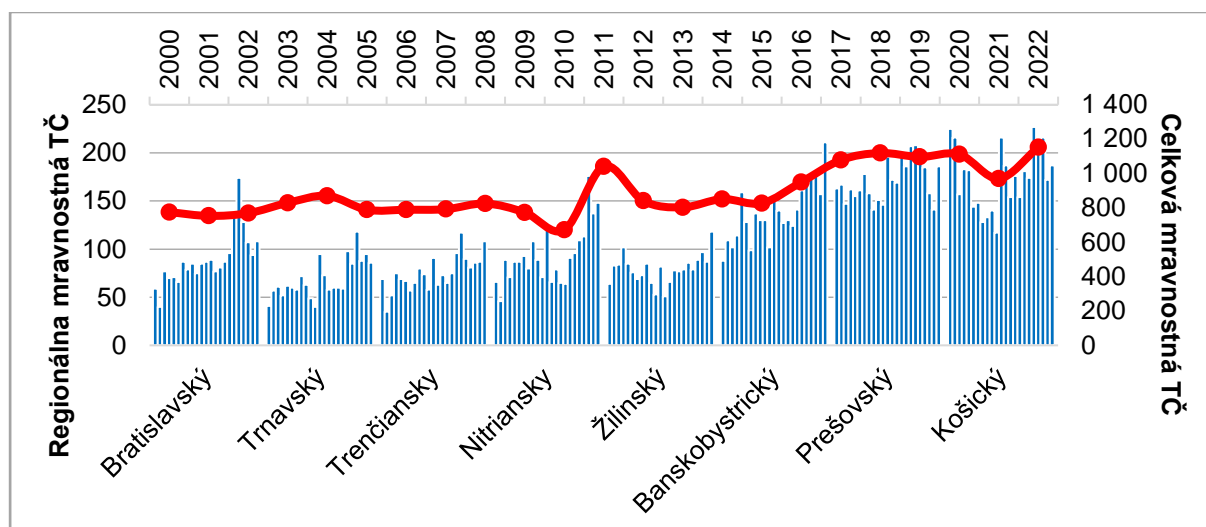
Ďalej bola pozornosť venovaná zisťovaniu podielu drog a alkoholu na páchaní mravnostných trestných činov. Taktiež bol skúmaný aj podiel maloletých a mladistvých na páchaní týchto trestných činov. Podiel maloletých páchatateľov sa za sledované obdobie z dlhodobého hľadiska zvyšuje (obrázok 5 – modrá krivka). Naopak, podiel mladistvých páchatateľov má mierne klesajúci charakter (obrázok 5 – zelená krivka). V priemere sa na spáchaní mravnostnej kriminality podieľa približne 3,3 % maloletých páchatateľov z celkového počtu páchatateľov (v absolútnej hodnote ide v priemere približne o 29 maloletých páchatateľov ročne), pričom podiel mladistvých páchatateľov je značne vyšší a dosahuje úroveň 27,2 % z celkového počtu páchatateľov (v absolútnej hodnote ide v priemere približne o 238 mladistvých páchatateľov ročne). Podiel mravnostných trestných činov spáchaných pod vplyvom drog stagnuje, resp. má mierne rastúci charakter (obrázok 5 – čierna krivka) a podiel mravnostných trestných činov spáchaných pod vplyvom alkoholu má mierne klesajúci charakter (obrázok 5 – červená krivka). Pod vplyvom drog je ročne priemerne spáchaný 1 trestný čin a približne 66 pod vplyvom alkoholu.

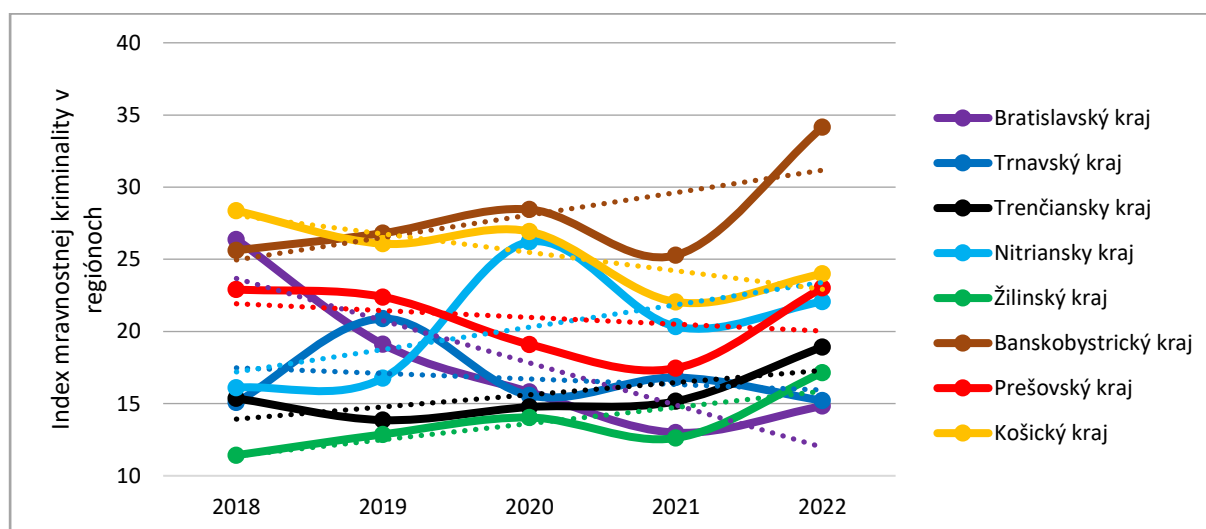
Obrázok 5 Podiel maloletých a mladistvých páchatateľov a vplyv alkoholu a iných drog (Vlastné spracovanie podľa MV SR 2023, Šoltés, 2022)

2.2 Dynamika mravnostnej kriminality v regiónoch Slovenska

Na obrázku 6 je možné graficky zobrazená dynamika stavu mravnostnej kriminality na Slovensku v jednotlivých regiónoch od roku 2000 až po 2022. Obrázok 7 graficky zobrazuje dynamiku úrovne, resp. index mravnostnej kriminality v jednotlivých regiónoch Slovenska za posledných 5 rokov.

Obrázok 6 Dynamika stavu mravnostnej kriminality na Slovensku a v jeho regiónoch (Vlastné spracovanie podľa MV SR 2023, Šoltés, 2022)

Obrázok 7 Dynamika úrovne mravnostnej kriminality v regiónoch Slovenska (Vlastné spracovanie podľa MV SR 2023, Šoltés, 2022)

Pri pohľade na obrázok 6, je možné konštatovať, že najpočetnejšie zastúpenie mravnostných trestných činov bolo identifikované v Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji. Po vypočítaní indexu kriminality je možné spozorovať fakt (obrázok 7), že najvyššia úroveň mravnostnej kriminality je taktiež v Banskobystrickom kraji. Porovnateľná úroveň mravnostnej kriminality je vo všetkých zvyšných regiónoch Slovenska. Index kriminality má klesajúcu tendenciu v Košickom, Prešovskom, Trnavskom a Bratislavskom kraji. Naopak, stúpajúci trend je viditeľný pri Žilinskom, Trenčianskom, Nitrianskom a Prešovskom kraji. Index mravnostnej kriminality sa pohybuje v hodnotách od približne 12 až 23 prípadov na 100 000 obyvateľov daného regiónu. V priemere za sledované obdobie, najvyšší index kriminality dosahuje Košický kraj, v prepočte na 100 000 obyvateľov a najnižší index kriminality bol zistený v Žilinskom kraji, v prepočte na 100 000 obyvateľov.

3. ANALÝZA VYBRANÝCH TRESTNÝCH ČINOV MRAVNOSTNEJ KRIMINALITY NA SLOVENSKU

V nasledujúcej časti budú bližšie rozpracované najpočetnejšie mravnostné trestné činy. Podľa štatistík vypracovaných a vedených MV SR patria medzi pomerne často sa vyskytujúce trestné činy nasledujúce skutky – znásilnenie, sexuálne násilie, sexuálne zneužitie, ostatné pohlavné úchyľky, detská pornografia, obchodovanie s ľuďmi, kupliarstvo. Menej početné sú ohrozovanie mravnosti, ostatné mravnostné trestné činy, ohrozovanie pohlavnou chorobou a ublíženie pohlavnou chorobou z nedbanlivosti. Prehľad počtu vybraných mravnostných trestných činov za obdobie rokov 2010-2022 je uvedený v nasledujúcej tabuľke 3.

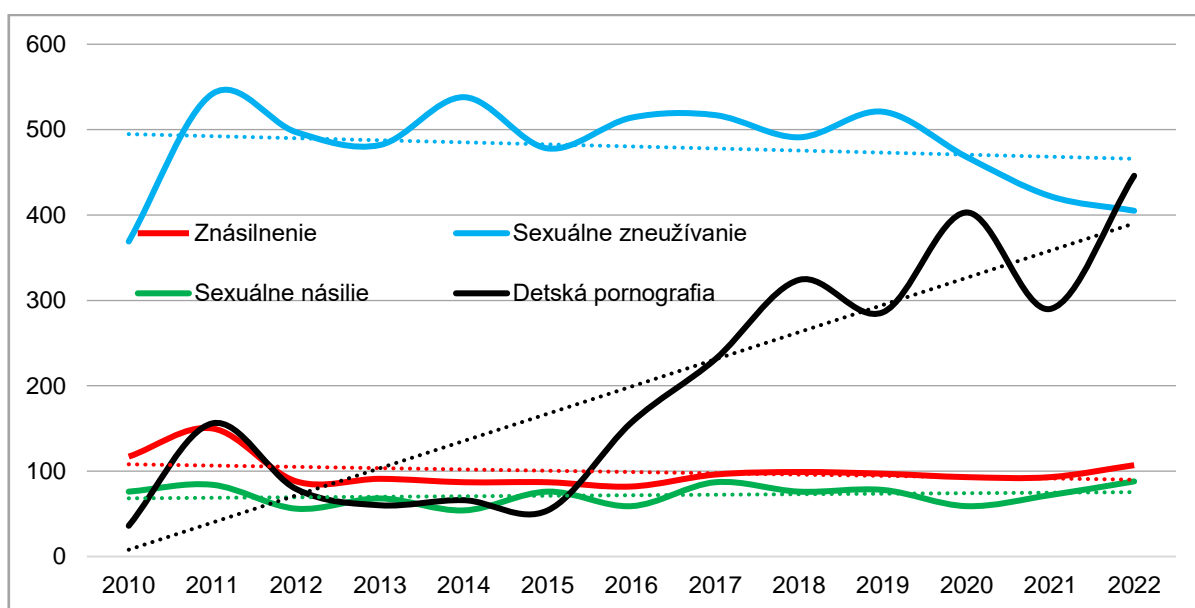
Tabuľka 3 Počet vybraných mravnostných trestných činov za vybrané obdobie rokov 2015-2022 (Vlastné spracovanie podľa MV SR 2023, Šoltés, 2022)

Trestný čin	Rok							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Znásilnenie	117	150	88	91	87	87	82	96
Sexuálne zneužívanie	369	542	497	482	538	478	514	517
Sexuálne násilie	76	84	56	68	54	76	59	87
Ostatné pohlavné úchyľky	44	54	65	59	61	95	95	79
Ohrozovanie mravnosti	7	9	11	2	3	6	4	9
Detská pornografia	36	156	79	60	66	54	157	231
Ohrozovanie pohlavnou chorobou	0	5	2	2	8	1	3	11
Ublíženie pohlavnou chorobou z nedb.	0	0	0	1	0	1	1	2
Kupliarstvo	15	10	13	21	11	9	13	14
Obchodovanie s ľuďmi	9	19	23	11	15	14	20	27
Ostatné mravnostné	5	12	7	7	8	7	2	5

Od roku 2010 po rok 2022 bol na území SR identifikovaný nasledujúci počet vybraných mravnostných trestných činov:

- Znásilnenie – 1 287 prípadov,
- Sexuálne zneužívanie – 5 839 prípadov,
- Sexuálne násilie – 933 prípadov,
- Ostatné pohlavné úchyľky – 843 prípadov,
- Ohrozovanie mravnosti – 90 prípadov,
- Detská pornografia – 2 588 prípadov,
- Ohrozovanie pohlavnou chorobou – 67 prípadov,
- Ublíženie pohlavnou chorobou z nedbanlivosti – 8 prípadov,
- Kupliarstvo – 142 prípadov,
- Obchodovanie s ľuďmi – 247 prípadov,
- Ostatné mravnostné trestné činy – 74 prípadov.

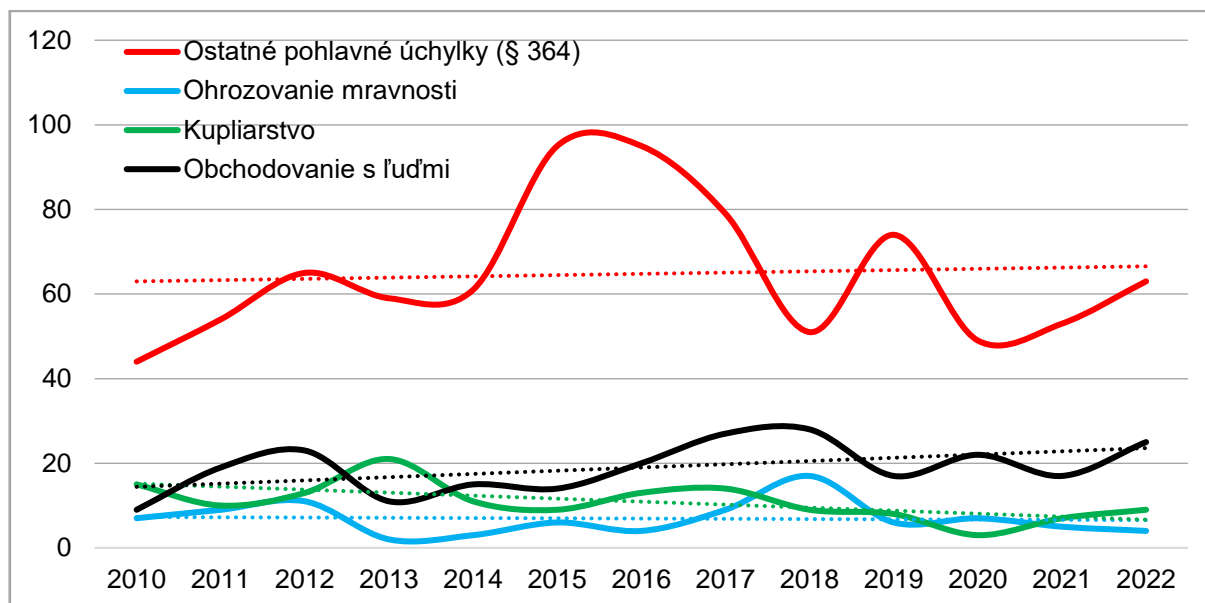
Najpočetnejším mravnostným trestným činom je sexuálne zneužívanie, ktoré je v Trestnom zákone definované pod § 201 Sexuálne zneužívanie: „Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov...“ (Trestný zákon). Z pohľadu vývoja má mierne klesajúci charakter (obrázok 8 – modrá krivka). Druhým najpočetnejším mravnostným trestným činom je detská pornografia. Tento trestný čin je v Trestnom zákone definovaný pod § 368 – 370. Z pohľadu vývoja má výrazne stúpajúci charakter (obrázok 8 – čierna krivka). V poradí tretí najpočetnejší mravnostný trestný čin je znásilnenie, ktoré je v Trestnom zákone definované pod § 199 Znásilnenie: „Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti ženu k súložu alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov...“ (Trestný zákon). Z pohľadu vývoja má stagnujúci až mierne klesajúci charakter (obrázok 8 – červená krivka). Najmenšie zastúpenie prípadov má v rámci prezentovaného grafu (obrázok 8) trestný čin sexuálne násillie, ktoré je v Trestnom zákone definované pod § 200 Sexuálne násillie: „Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti iného k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám alebo kto na taký čin zneužije jeho bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov...“ (Trestný zákon). Z pohľadu vývoja má stagnujúci, len veľmi mierne stúpajúci charakter (obrázok 8 – zelená krivka).

Obrázok 8 Dynamika vybraných mravnostných trestných činov č.1 (Vlastné spracovanie podľa MV SR 2023, Šoltés, 2022)

V rámci druhej skúmanej menej početnej skupiny mravnostných trestných činov bolo zistené nasledujúce. Najpočetnejším mravnostným trestným činom v rámci druhej skupiny tvoria Ostatné pohlavné úchyľky, ktoré sú v Trestnom zákone definované pod § 364 Výtržníctvo: „Kto sa dopustí slovné alebo fyzicky, verejne alebo na mieste verejnosti prístupnom hrubej neslušnosti alebo výtržnosti najmä tým, že... vyvoláva verejné pohoršenie vykonávaním pohlavného styku alebo vykonávaním sexuálneho exhibicionizmu alebo iných patologických sexuálnych praktík, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.“ (Trestný zákon). Z pohľadu vývoja má mierne stúpajúci charakter (obrázok 9 – červená krivka). Druhým najpočetnejším mravnostným trestným činom v rámci druhej skupiny je obchodovanie s ľuďmi. Tento trestný čin je v Trestnom zákone definovaný pod § 179 Obchodovanie s ľuďmi. Z pohľadu vývoja dynamiky má mierne stúpajúci charakter (obrázok 9 – čierna krivka). Najmenšie zastúpenie majú trestné činy kupliarstvo a ohrozovanie mravnosti. Podľa uvedených štatistík majú oba trestné činy mierne klesajúci charakter (obrázok 9 – zelená a modrá krivka). V trestnom zákone je možné trestný čin Kupliarstvo nájsť pod § 367 Kupliarstvo: „Kto iného zjedná, pohne, zvedie, využije, získa alebo ponúkne na vykonávanie prostitúcie, alebo kto koristí z prostitúcie vykonávanej iným, alebo umožní jej vykonávanie, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky...“ (Trestný zákon).

Trestný čin ohrozovania mravnosti je možné v Trestnom zákone nájsť pod § 371 Ohrozovanie mravnosti: „Kto vyrába, kupuje, dováža alebo si inak zadovážuje a následne predáva, požičiava alebo inak uvádza do obehu, rozširuje, robí verejne prístupnými alebo zverejňuje pornografiu, nosiče zvuku alebo obrazu, zobrazenia alebo iné predmety ohrozujúce mravnosť, v ktorých sa prejavuje neúcta k človeku a násilie alebo ktoré zobrazujú sexuálny styk so zvieratom alebo iné sexuálne patologické praktiky, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky...“ (Trestný zákon).

Obrázok 9 Dynamika vybraných mravnostných trestných činov č. 2 (Vlastné spracovanie podľa MV SR 2023, Šoltés, 2022)

4 PREVENCIA MRAVNOSTNEJ KRIMINALITY

Prevenca vychádza z príčin a podmienok, ktoré viedli k spáchaniu tohto druhu trestnej činnosti. Významné sú poznatky o typických miestach spáchania mravnostnej trestnej činnosti. V rámci prevencie mravnostnej kriminality je nutné si uvedomiť, že je súčasťou sociálnej, situačnej i viktimáčnej preventívnej stratégie a v každej z nich na primárnu, sekundárnu a taktiež aj terciárnu prevenciu. Pri jej kreovaní sa dôraz kladie hlavne na sociálnu prevenciu. Primárna prevencia mravnostnej kriminality sa vykonáva v rovine hlavne sexuálnej výchovy. Sekundárna prevencia mravnostnej kriminality spočíva v zamedzení rozvoja delikventného správania. Významná v tomto prípade je diagnostika páchatelov kriminality, na ktorú nadväzujú nápravno-výchovné a terapeutické postupy. Preto sú pre tento účel vytvárané špecializované zariadenia. Terciárna prevencia mravnostnej kriminality je hlavne v rovine vytvárania vhodných podmienok začlenenia sa odsúdeného do každodenného života za účelom jeho resocializácie. V takomto prípade je nevyhnutná, resp. veľmi častá a odporúčaná ambulantná psychiatrická starostlivosť, ktorá sa vykonáva rozdielne u deviantných a nedevariantných páchatelov. U deviantných páchatelov sa vykonáva formou zdravotníckych opatrení, vrátane opatrení chirurgických (kastrácia), farmakoterapeutických a psychoterapeutických. U nedevariantných páchatelov sa odporúča sexuálna výchova, abstinencia od návykových látok, zvyšovanie vzdelanosti a kultúrnosti správania (Šoltés, 2022).

ZÁVER

V závere tohto článku je dôležité pripomenúť, že mravnostná kriminalita je jeden z najzávažnejších druhov kriminality, ktorá je v spoločnosti najmenej tolerovaná, práve kvôli jej významným zásahom do oblasti slobody a dôstojnosti človeka, ale aj do sféry zdravého vývoja mládeže. Veľká časť sa prejavuje úzkosťou, strachom, depresiami, pocitom bezmocnosti a ďalšími problémami v neskorších intímnych vzťahoch obeť. Napriek tomu, že finančne škody spojené s páchaním tejto trestnej činnosti sú nízke, ako aj fakt, že len v malej časti dochádza k závažnému fyzickému poškodeniu obeť, je nevyhnutné

dôkladne analyzovať a skúmať príčiny a podmienky páchania mravnostných trestných činov rôzneho charakteru z účelom minimalizácie páchania mravnostných trestných činov. V sumáre je možné hovoriť o nasledujúcich preventívnych krokoch - výchovné pôsobenie smerom k páchatelovi, výchovné pôsobenie na potenciálne obeť formou napr. prednášok (prevencia viktimity), informovania o spôsoboch spáchania sexuálnych trestných činov, ľstiach, ktoré používajú páchatelia a pod. Taktiež aj Orgány činné v trestnom konaní plnia signalizačnú funkciu v rámci súčinnosti a spolupráce upozorňujú na nové spôsoby spáchania a utajovania mravnostnej/sexuálnej trestnej činnosti a upozorňujú potenciálne obeť na možnosti a spôsoby obrany v prípade sexuálneho útoku.

POĎAKOVANIE

Tento príspevok vznikol v rámci riešenia projektu KEGA 031ŽU-4/2022 Tvorba originálnych študijných materiálov a vysokoškolskej učebnice v oblasti kriminológie a projektu MVP – FBI UNIZA 16962 Zvyšovanie úrovne bezpečnosti obcí prostredníctvom opatrení prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti.

LITERATÚRA

Jurisová, M., Kiššová, M., Krásná, P. & Ondicová, M. (2021). Kriminológia – osobitná časť. Akadémia policajného zboru v Bratislave.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. 2022. Štatistika kriminality v Slovenskej republike [online]. [cit. 10-01-2022]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-xml>.

Porada, V., a kol. (2007). Kriminalistika. Iura Edition spol s.r.o.

Porada, V., a kol. (2019). Kriminalistika: Technické, forenzné a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o.

Šoltés, V. (2022). Prevencia kriminality a inej protispoločenskej činnosti v regiónoch Slovenska. Žilina: EDIS.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Veronika Adamová, Ing., PhD.

Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Žilinská univerzita v Žiline, Katedra bezpečnostného manažmentu, Univerzitná 8215, 010 26 Žilina

e-mail: veronika.adamova@uniza.sk

Viktor Šoltés, Ing., PhD.

Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Žilinská univerzita v Žiline, Katedra bezpečnostného manažmentu, Univerzitná 8215, 010 26 Žilina

e-mail: viktor.soltes@uniza.sk
